

Carles López i Cao Responsable de Documentació
Tècnica i Control Audiovisual del CAC

Mercè Mota i Provencio Tècnica d'Estudis del CAC

■ La representación de la violencia en la televisión

El Consejo de lo Audiovisual de Cataluña ha elaborado un estudio cuantitativo sobre la representación de la violencia en la televisión. La aplicación de instrumentos de análisis, como el índice Gebner o el dig, ha permitido medir el número de secuencias violentas emitidas, su duración, intensidad y gravedad. Este artículo expone de forma sucinta los resultados de la investigación.

■ The representation of violence on television

The Audio-visual Council of Catalonia has produced a quantitative study of the representation of violence on television. The application of analytical instruments like the Gebner Index or the DIG index has made it possible to measure the number of violent sequences on the air. This article summarises the results of this research.

■ La représentation de la violence à la télévision

Le Conseil de l'Audiovisuel de la Catalogne a élaboré une étude quantitative sur la représentation de la violence à la télévision. L'application d'instruments d'analyse comme l'index Gebner ou l'index dig a permis de mesurer le nombre de séquences violentes émises, leur durée, leur intensité et leur gravité. Cet article donne de manière résumée les résultats de cette étude.

La representació de la violència a la televisió

La representació de la violència a la televisió és un tema d'àmplia i creixent repercussió social. Hi ha una preocupació per la repercussió de la violència narrada sobre la població i, molt concretament, sobre els infants i adolescents. Sense entrar en la discussió de les diferents teories elaborades sobre aquest tema, sí que es pot afirmar que existeix un cert consens en torn a l'afirmació de la influència de la televisió en el procés de socialització de la infància i la joventut. És per això que el Consell de l'Audiovisual de Catalunya va decidir elaborar una investigació quantitativa sobre la representació de la violència a la televisió. La mostra analitza tota la programació de ficció emesa entre les 14 i les 24 hores per les cadenes nacionals i estatals que es reben a tot Catalunya per via hertziana durant la setmana del 15 al 21 de juny de 1997. L'estudi fa servir instruments d'anàlisi ja utilitzats per d'altres estudiosos i per d'altres instàncies de regulació.

L'índex de Gerbner quantifica la violència segons el nombre de seqüències violentes que s'emeten (prescindint de la gravetat o intensitat que tinguin) i de la participació dels protagonistes en actes violents. L'element amb més pes en la configuració de l'índex és el percentatge d'emissions amb almenys un acte de violència. L'índex DIG (duració, intensitat i gravetat), posat a punt pel CSA francès vol fer una aproximació més qualitativa a la violència televisiva i per això fa jugar els criteris de la duració de la seqüència, de la gravetat de l'acte representat i de la intensitat d'aquesta representació.

L'anàlisi de 139 hores de ficció ha fornint aquesta investigació de nombroses dades i imatges sobre la representació de la violència a les pantalles. Aquesta anàlisi ha desvetllat una sèrie de constatacions que ara exposem de forma resumida.

1 Els productes procedents dels EUA (analitzats a la mostra) són més violents que els originaris d'Europa.

I ho són en quantitat (el 80 per cent dels actes de violència), en temps (el 85 per cent del temps de violència), en gravetat (el 90 per cent dels crims, 120 dels 130 homicidis) i en intensitat (19 dels 20 espais amb l'índex DIG més alt).

Les causes són, de ben segur, diverses i la nostra investigació no n'ha fet objecte d'estudi. Sí que podem, però, entreveure algunes de les relacions significatives amb factors tals com les pautes culturals vigents als EUA i a Europa o l'especialització de la indústria audiovisual americana en productes d'acció o, fins i tot, per una hipotètica tria esbiaixada dels programadors de l'Estat espanyol.

La producció japonesa, en aquesta mostra composta exclusivament per dibuixos animats destinats a un públic infantil (cap producció per a adults, de l'estil Bola de Drac) té, igualment, una franca tendència a incloure elements de violència d'una forma si no intensa sí genèrica.

2 Els canals de televisió no programen pensant en l'horari de possible presència d'infants davant les pantalles ni en l'horari que protegeixen la DTVSF i la Llei 25/1994, que en fa la transposició.

En efecte les dues hores més violentes (en intensitat i gravetat) són les que hi ha entre les 17 i les 19 hores. És a dir, exactament aquelles que se suposen de més gran presència infantil, o almenys aquelles en les quals uns pares i unes mares poden esperar no trobar continguts no adequats per als seus fills, tot i que el punt de màxima audiència en el grup entre 4 i 15 anys es dona entre les 21.30 i les 22.30. Caldria veure si les franges per a infants de matí i de migdia reproduïen aquest fet.

Tot i així, la programació adreçada als infants i adolescents (per exemple, la que s'emet dins dels magazines infantils), és més violenta en quantitat, intensitat i gravetat, que aquella que s'adreça als adults.

3 En tots els supòsits s'observa que les cadenes són menys violentes i més respectuoses amb les limitacions horàries que les cadenes privades.

El comportament de les dues fórmules de televisió és

clarament diferent sigui quin sigui el sistema de mesura emprat. Els quatre canals públics obtenen un índex de Gerbner i un índex DIG sempre per sota de la mitjana, de manera que l'índex de Gerbner mitjà de les públiques és un 50 per cent més baix que el de les privades i l'índex DIG mitjà d'aquestes triplica el d'aquelles. La mateixa conclusió obtindrem si valorem el temps de violència, el temps de crims i el nombre d'actes violents d'aquests grups de cadenes.

La distribució temporal dels actes de violència ens indiquen, també, aquesta forma diferent d'entendre la programació: mentre les públiques concentren la seva violència en hores nocturnes, les privades ho fan, preferentment, entre les 17 i les 19 hores. Un cas que requeriria una especial atenció és el d'Antena 3, on l'últim acte violent de la mostra té lloc a les 20.20 h, la qual cosa no tindria més transcendència si no fos per la intensiva concentració de violència entre les 17 i les 19 h.

Canal+ es declara, sigui quin sigui el paràmetre utilitzat, com la televisió més violenta. Com a televisió codificada, però, mereix una anàlisi específica.

4 El missatge que es dona sobre la violència respon a uns estereotips molt definits.

La violència és cosa d'homes: l'acte violent tipus el fa un home, protagonista, adult, sobre una altre home, protagonista o personatge habitual. Els actes són, majoritàriament, proactius (per pròpia iniciativa) i negatius o reactius (en reacció a una situació o a una agressió) i positius. És a dir, existeix un missatge implícit en els actes de violència: els dolents fan un ús de la violència per iniciativa pròpia, mentre que els bons ho fan en defensa pròpia. Aquest estereotip apareix molt més nítidament en la ficció nord-americana mentre que la violència a la ficció europea presenta un discurs menys pla i introdueix d'altres possibilitats.

Els dolents, però, tenen més mala punteria que els bons: les seves temptatives d'homicidi són, en termes relatius, molt més nombroses que els seus homicidis. Per contra, el discurs sobre la violència sanciona positivament que els bons triïn l'homicidi com a principal resposta de defensa en contes d'altres formes més suaus.

D'altra banda, la dona, que ocupa normalment

papers subordinats, té un comportament violent força igualitari respecte de l'home. Els actes contra dones, però, són presentats majoritàriament de forma negativa.

5 Els índexs utilitzats són molt útils quan es fa una comparació entre les cadenes de la mateixa mostra i relativament útils si es vol fer una comparació amb d'altres estudis.

Tot i que els índexs semblen reunir els requisits establerts per a tot indicador estadístic (potència, estabilitat i absència de biaixos), s'han de tenir certes prevencions. Així, per exemple, comparar la violència (en termes DIG o Gerbner) entre una mostra canadenca de l'any 1993 i la catalana de 1997 és, com a mínim, problemàtic.

Pel que fa a la nostra investigació, aquesta metodologia ha possibilitat la formulació de comparacions entre les diferents cadenes (vegeu figures 1 i 2).

Figura 1. Índex de Gerbner per cadenes

Canal	Índex
TVE1	80,72
TVE2	49,06
TV3	99,12
CANAL33	95,23
TELE 5	124,60
ANTENA3	127,30
CANAL+	149,35

Figura 2. Índex DIG per cadenes

Canal	DIG
TVE1	100,82
TVE2	29,47
TV3	137,25
CANAL33	186,09
TELE5	343,23
ANTENA3	262,56
CANAL+	502,91
Mitjana de les cadenes	223,19

Violència qualitativa i violència gratuïta

La investigació desenvolupada pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya, tot i el caràcter purament quantitatiu que té, obre un seguit d'interrogants i de noves vies d'estudi.

Així ens podem preguntar per la rellevància real i efectiva de la quantitat de la violència a la televisió. No caldria avaluar de forma molt més detinguda el missatge que es dona sobre la violència, allò que és qualitatiu, més que no pas un recompte de fets?

La Directiva de Televisió Sense Fronteres (DTVSF), en el seu article 22, parla de violència gratuïta. Però què significa l'adjectiu gratuït aplicat a la representació de la violència? Quan depassa la violència la línia d'allò permès socialment?

Altres treballs, amb d'altres plantejaments i d'altres objectius, hauran d'anar responent a aquests interrogants. **C.L. - M.M.**